

Näringsutskottets betänkande

1981/82: 41

över del av proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik bilaga 5 (industridepartementet),

dels – helt eller delvis – fem motioner som har väckts med anledning av denna proposition,

dels tre motioner som har väckts under allmänna motionstiden år 1982.

Propositionen och motionerna i berörda delar redovisas i det följande. Av propositionen i övrigt har bilaga 1 behandlats av finansutskottet (FiU 1981/82: 34), bilaga 2 av civilutskottet (CU 1981/82: 37), bilaga 3 av utbildningsutskottet (UbU 1981/82: 28) och bilaga 4 av arbetsmarknadsutskottet (AU 1981/82: 15).

Näringsutskottet har avgivit ett yttrande (NU 1981/82: 6 y) till finansutskottet i fråga om teknikupphandling inom dataområdet.

Företrädare för Lunds universitet har inför utskottet lämnat upplysningar i frågan om inrättande av verkstadstekniska utvecklingscentra.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

Den del av propositionen som behandlas här har i huvudsak följande innehåll.

Ett antal åtgärder föreslås som syftar till att underlätta framför allt de mindre och medelstora företagens utnyttjande av datorstödd produktionsteknik. Sålunda föreslås att verkstadstekniska utvecklingscentra bildas i Linköping, Stockholm och Göteborg. Vidare föreslås att två s. k. CAD/CAM-centraler (se s. 11) inrättas. Både de verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centralerna knyts enligt förslaget organisatoriskt till Institutet för verkstadsteknisk forskning. För uppbyggnad av verkstadsutvecklingscentra och CAD/CAM-centraler beräknas 14 milj. kr. för budgetåret 1982/83. Vidare anvisas medel för närmare utarbetande av ett förslag om ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin. För arbetet med detta centrum beräknas 1 milj. kr. för budgetåret 1982/83.

Förslag

I bilaga 5 (industridepartementet) föreslår regeringen (s. 10) att riksdagen till *Medel för tillämpad forskning* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

Motionerna

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1981/82:123* och behandlas här är följande:

1981/82: 2399 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari, med motivering i motion 1981/82: 2396, hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder syftande till att undanröja utvecklingshämmande faktorer på data- och elektronikområdet,

1981/82: 2401 av Arne Gadd m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts,

1981/82: 2407 av Joakim Ollén m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum vid Lunds tekniska högskola,

1981/82: 2408 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om utveckling av givarteknologi,

2. av regeringen begär förslag till åtgärder för att stimulera utvecklingen inom optoelektroniken,

3. till Stöd till semicustomdesign (industridepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr. att utnyttjas i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om uppbyggnad av decentraliserade CAD/CAM-enheter,

5. till *Medel för tillämpad forskning* (industridepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

6. till *Medel för informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik* (industridepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

7. av regeringen begär förslag till regler för lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen,

8. till Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling (industridepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr. för de ändamål som anges i motionen,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för fysiskt och teknologiskt oberoende på halvledarområdet,

1981/82: 2409 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. avslår regeringens förslag att för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr. för inrättande av verkstadstekniska utvecklingscentra (VUC) och produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin (PUP),

2. hos regeringen hemställer om en utredning med uppgift att lägga fram förslag angående den framtida svenska dataindustrin enligt de riktlinjer motionen anger.

De motioner från allmänna motionstiden år 1982 som behandlas i detta betänkande är följande:

1981/82: 620 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lösning av sysselsättningen för den utsatta gruppen kvinnor i bankerna,

1981/82: 816 av Mats Hellström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att ett sammanhållet program utarbetas för mikroelektronikens utveckling i Sverige så att sysselsättningen främjas i enlighet med vad som angivits i denna motion,

1981/82: 1949 av Rune Rydén (m), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om ett embryo till en komponentindustri i Sverige.

Motionerna behandlas i övrigt enligt följande:

motion	betänkande
1981/82: 2408: 9	FiU 1981/82: 34
11	UbU 1981/82: 37
12, 15, 16	UbU 1981/82: 28
13, 14, 17–21, 23, 24	AU 1981/82: 15
22	NU 1981/82: 33
1981/82: 2409: 3, 4, 11	FiU 1981/82: 34
5–9	AU 1981/82: 15
10	UbU 1981/82: 28

Uppgifter om bankdatoriseringen

Arbetslivscentrum har på uppdrag av dataeffektutredningen utfört en branschstudie, som har redovisats i rapporten (Ds A 1981: 13) Bankdatorisering i 80-talsperspektiv – några möjliga utvecklingsalternativ, konsekvenser och styrmedel. Av rapporten, som till stor del bygger på en intervjuundersökning, framgår bl. a. följande.

Utvecklingen av antalet anställda vid bankaktiebolagen under senare tid belyses av denna tabell:

	Antal anställda	Varav deltidsanställda
1969	21 960	1 530
1975	29 620	4 730
1980	34 200	9 920

Under 1970-talet har datoriserade kassa- och inlåningssystem införts i bankerna. Samtidigt har emellertid marknaden tillväxt kraftigt och transaktionsvolymen ökat. Utan den nya tekniken skulle nyanställningsbehovet ha varit mycket stort.

De teknikinvesteringar som bankerna i dag genomför eller planerar har en ganska hög rationaliseringspotential. Utredarna har beräknat att denna potential motsvarar 9 000–10 000 heltidstjänster för hela bankväsendet under 1980-talet. Bankerna kommer emellertid att försöka erbjuda andra arbetsuppgifter åt sina anställda. De bedömer nettoeffekterna av de planerade investeringarna som marginella.

Utredarna har utarbetat ett antal olika scenarier som underlag för diskussion om möjliga utvecklingsalternativ. Enligt två sammansatta scenarier skulle antalet anställda vid bankerna, uttryckt i heltidstjänster, fram till år 1990 sjunka från f. n. ca 29 000 till ca 24 000 resp. högst ca 27 000.

I rapportens avslutande del diskuteras bl. a. tänkbara åtgärder på det politiska planet som kan påverka sysselsättningen hos bankerna. Hit hör bl. a. ändrad rättslig reglering av bankautomatsystem och datorstödda betalsystem.

Utskottet

Inledning

Förslagen i proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik hör hemma inom fem departements verksamhetsområden. Näringsutskottet behandlar här förslag från industridepartementet om ett antal åtgärder som syftar till att underlätta för framför allt mindre och medelstora företag att utnyttja datorstödd produktionsteknik. Bl. a. föreslås att särskilda utvecklingscentra skall byggas upp. Samtidigt behandlar finansutskottet (FiU 1981/82: 34) redogörelser från budgetdepartementet om bl. a. principer och riktlinjer för datateknikens utveckling och användning i samhället och om den fortsatta användningen av ADB i statsförvaltningen liksom förslag från samma departement om teknikupphandling inom dataområdet. Beträffande denna sistnämnda fråga har näringsutskottet avgivit yttrande (NU 1981/82: 6y) till finansutskottet. I propositionen finns en redogörelse från ar-

betsmarknadsdepartementet om datateknikens betydelse för arbetsmarknad och arbetsmiljö. Den behandlas av arbetsmarknadsutskottet (AU 1981/82: 15) tillsammans med förslag om statsbidrag till utbildning i mindre och medelstora företag i samband med datorisering, om disposition av medel för medbestämmande och för utbildning av styrelserepresentanter samt om visst utredningsarbete. Vissa mera speciella frågor behandlas av utbildningsutskottet (UbU 1981/82: 28 och 1981/82: 37) och civilutskottet (CU 1981/82: 37).

I detta betänkande tar näringsutskottet först upp vissa allmänna synpunkter på industripolitiken inom dataområdet, vilka har framförts i propositionen och i här aktuella motioner. Därefter kommer utskottet in på regeringens förslag om att utnyttjandet av datorstödd produktionsteknik skall underlättas. Utskottet behandlar sedan en rad olika motionsyrkanden om bl. a. utvecklingen av viss teknologi, försörjningspolitiska åtgärder samt informations-, finansierings- och utbildningsfrågor. Till sist tar utskottet upp en motion som har föranletts av datoriseringen inom bankväsendet.

Allmänna synpunkter

Under 1970-talet tillsattes ett antal offentliga utredningar för att från olika utgångspunkter belysa datateknikens konsekvenser för enskilda medborgare, för företag och myndigheter och för samhället i stort. Flertalet av dessa utredningar har nu avslutat sitt arbete eller lagt fram betänkanden och rapporter. Detta utredningsmaterial har tillsammans med det arbete som bedrivits i datadelegationen varit utgångspunkt för de överväganden och förslag som redovisas i propositionen.

I industridepartementets bilaga lämnas en redogörelse (s. 1 f.) för data- och elektronikkommitténs (I 1978: 04) tillkomst och hittillsvarande arbete. Särskilt återges vissa förslag i betänkandet (SOU 1981: 59) Datateknik i industriproduktionen och remissynpunkter.

Industriministern anför att en höjning av produktiviteten framstår som ett viktigt sätt att förbättra industrins internationella konkurrenskraft. För Sveriges del är en konkurrenskraftig industri av avgörande betydelse när det gäller att komma till rätta med de ekonomiska balansproblemen. Industriministern framhåller bl. a. (s. 5) att han delar data- och elektronikkommitténs uppfattning att satsningar på datateknik i industriproduktionen bidrar till en önskvärd höjning av effektiviteten och produktiviteten. Tillämpningar av datateknik kan såväl ingå i produkter som utgöra medel att öka försäljning av andra produkter. Ett exempel är systemleveranser till industri- och anläggningsprojekt.

Kommitténs förslag om åtgärdernas inriktning och omfattning betecknas av industriministern som intressanta. Han deklarerar dock att de på grund av det statsfinansiella läget t. v. bör genomföras endast på vissa områden.

Industriministern anför vidare (s. 10) att samstämmiga uppgifter talar för

att de ledande industriländerna i ökad omfattning kommer att besluta om ytterligare kraftfulla åtgärder inom datateknik- och elektronikområdet. En konsekvens av detta måste för Sveriges del vara att så långt möjligt följa utvecklingen och vidta motsvarande åtgärder.

För att erhålla underlag för en sådan följsamhet krävs enligt industriministern en kontinuerlig bevakning. Dessutom krävs ett relativt snabbt framtaget men grundligt underlag för nödvändiga politiska och företagsmässiga beslut. För industridepartementets del har dessa behov hitintills huvudsakligen tillgodosetts genom data- och elektronikkommitténs och statens industriverks arbete.

Kvarvarande arbetsuppgifter för data- och elektronikkommittén beräknas enligt propositionen ta ungefär ett år i anspråk. Industriministern anser det viktigt att den informationsbas som kommittén representerar finns tillgänglig också i ett mera långsiktigt perspektiv. Av propositionen framgår att industriministern avser att återkomma till denna fråga i god tid innan data- och elektronikkommittén har slutfört sitt arbete.

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408 sägs att regeringen uppenbarligen inte är beredd att via en stimulans av industrins utnyttjande av datatekniken öka produktiviteten och konkurrenskraften i industrin.

De förslag till åtgärder som redovisas i propositionen är av så blygsam omfattning att deras inverkan på den svenska industrins konkurrenskraft med all sannolikhet inte kommer att kunna avläsas, anför motionärerna. De menar att betydligt mer långtgående åtgärder är nödvändiga dels för att förbättra industrins konkurrensförmåga, dels för att från sociala och mänskliga utgångspunkter påverka industrins tekniska utveckling.

Till belysning av utgångsläget för de industripolitiska insatserna på dataområdet skisseras i motionen den situation där svensk industri befinner sig i egenskap av användare av datateknik i tillverkningsprocessen. Vidare beskrivs industrin som tillverkare av elektronikprodukter. De svenska industripolitiska insatserna på dataområdet relateras till situationen internationellt.

Mot den angivna bakgrunden anger motionärerna fyra mål som har varit vägledande för deras förslag till industripolitiska åtgärder på dataområdet. De betonar dock att industripolitiken inte kan isoleras från samhällets mål i övrigt. Det första målet är att öka konkurrenskraften i svensk industri. I det sammanhanget sägs datatekniken kunna ge viktiga bidrag. Ett andra mål är att åstadkomma regional utveckling och sysselsättning. Det mest betydelsefulla i det sammanhanget sägs vara att mer generellt stärka industrin och bromsa den snabba kontraktionen i industrisektorn som helhet. Det finns också möjligheter att via stöd till datateknik direkt stimulera utvecklingen regionalt. Ett tredje mål är att tillgodose samhällets behov av teknik. Det fjärde målet är att åstadkomma ett fysiskt och teknologiskt oberoende inom mikroelektroniken.

Vad gäller den framtida bevakningen av datafrågorna i industripolitiken sägs i motionen att det är viktigt att effektiva former skapas för en kontinuerlig hantering av frågor om datapolitik och industriell utveckling. En naturlig utgångspunkt för den samordnande verksamheten bör enligt motionärerna vara den centrala industripolitiska organisationen, i vilken statens industriverk och styrelsen för teknisk utveckling (STU) utgör tunga delar. Motionärerna anför att det är en viktig uppgift för den utredning som ser över industriverkets verksamhet (I 1981:09; särskild utredare: direktör Bo Söderberg) att klarlägga var i den industripolitiska organisationen ett koordinerande ansvar för data- och elektronikfrågor inom det industripolitiska området skall ligga. Något särskilt yrkande inom detta område finns inte i motionen.

I moderata samlingspartiets partimotion 1981/82:2396, som behandlas av finansutskottet (FiU 1981/82:34), sägs bl. a. att det välstånd som har skapats i Sverige under framför allt det senaste halvsekle i betydande utsträckning grundar sig på utvecklandet och utnyttjandet av ny teknik. Det är, anför motionärerna, osannolikt att den industriella expansionen i vårt land hade varit tillnärmelsevis lika kraftig under de gångna decennierna om inte ett antal svenska företag varit bland de teknikledande i världen på sina resp. områden. Att Sverige i detta hänseende hävdade sig väl har medfört framgångar för berörda företag och därmed trygghet och en hög lönenivå för de anställda. Det har dessutom, sägs det i motionen, varit en förutsättning för skapandet av de resurser som har möjliggjort en uppbyggnad av den sociala välfärden. Denna välfärd är enligt motionärerna med nuvarande balansproblem i ekonomin allt svårare att finansiera. Den tekniska innovationskraften i svenskt näringsliv har, säger de, i betydande utsträckning kommit de enskilda människorna direkt till godo i form av bra och billiga varor och tjänster. Som exempel anger de Sveriges telekommunikationer.

Mot denna bakgrund är det enligt motionärerna uppenbart att Sverige i högre grad än flertalet länder borde betrakta data- och elektroniktekniken som en chans och en utmaning snarare än en risk eller fara. De betonar vikten för Sverige av att befinna sig vid den nya teknikens främsta frontlinje. Det måste vara politikens uppgift, inte bara på det datapolitiska fältet utan även i övrigt, att skapa möjligheter för att enskilda, organisationer och företag skall kunna ta till vara de möjligheter som här erbjuds.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1981/82:2409 kritiserar regeringen för att i propositionen inte beröra vissa övergripande industripolitiska frågor. Dataindustrin borde ha en nyckelposition i en svensk industripolitik, anför motionärerna, dels därför att den har förutsättningar att expandera, dels därför att den har stor strategisk betydelse för landets oberoende. Motionärerna föreslår att en ny utredning skall tillsättas med uppgift att lägga fram förslag som skall främja en utveckling av inhemsk nationell dataindustri. De anger följande fem utgångspunkter för utredningens arbete.

1. De stora multinationella dataindustrierna bör nationaliseras.
2. Ett samarbete bör upprättas mellan denna industri och befintlig småindustri inom data- och elektronikområdet. Nyetableringar inom detta industriområde bör uppmuntras.
3. En självständig statlig produktion av mini- och mikrodatorkomponenter bör byggas upp. Möjligheterna att återuppta produktion av stora generella datorer bör undersökas.
4. En samordning av forskningsresurser mellan högskoleinstitutioner och den statliga dataindustrin bör komma till stånd, och den tekniska utbildningen och forskningen bör i mycket högre grad än i dag utgå från kraven på god arbetsmiljö, meningsfulla arbetsuppgifter och hög produktkvalitet.
5. Upphandlingsbestämmelserna för stat, landsting och kommun bör ändras så att den offentliga sektorn ges möjligheter att styra sina beställningar till den svenska industrin.

I motion 1981/82: 816 (s) begärs att regeringen skall utarbeta ett sammanhållet program för mikroelektronikens utveckling i Sverige så att sysselsättningen främjas. Vi bör i tid ställa sådana krav på forskningen, tillverkarna och användarna av mikroelektronik att expansion av billiga mikrodatorer kan användas för att öka antalet jobb i områden med sysselsättningssvårigheter, säger motionärerna. De förordar vidare experiment med särskilda mindre dataterminalarbetsplatser som kan lokaliseras till bostadsområden, mindre kommundelar etc. där sysselsättningen behöver stabiliseras. Andra önskemål är att regeringen skall ta initiativ dels till utvidgad grundforskning vid de tekniska högskolorna, dels till särskilt stöd åt projekt för att integrera mikroelektronik i vanlig verkstadsproduktion i de regioner där elektronikföretagen är baserade.

Såväl när det gäller tillämpningen av mikroelektronik i service- och tjänstesektorn som när det gäller integration i industriella tillämpningar bör regeringen enligt motionärerna snarast igångsätta omfattande program för att främja att den nya tekniken leder till en ökning och stabilisering av sysselsättningen och inte till en ensidig bortrationalisering av arbeten på ett fåtal stora företags villkor. Det är angeläget, framhåller motionärerna, med en målbestämning från regeringens sida innebärande att mikroelektroniken i Sverige skall utvecklas i alla samhällsled, genom forskning, beställningar och annan styrning så att sysselsättning med ett socialt värdefullt innehåll prioriteras. Tekniken bör användas för att i största möjliga utsträckning sprida arbetstillfällena till människor och områden som bedöms råka ut för stora sysselsättningsproblem i framtiden.

Utskottet ansluter sig till de industripolitiska överväganden som redovisas i propositionen. En höjning av produktiviteten inom det svenska näringslivet är ett viktigt sätt att förbättra industrins internationella konkurrenskraft. För Sveriges del är en konkurrenskraftig industri av avgörande betydelse när det gäller att komma till rätta med de ekonomiska balans-

problemen. Satsningar på datateknik i industriproduktionen kan enligt utskottets uppfattning bidra till en önskvärd höjning av effektiviteten och produktiviteten. Som sägs i propositionen kan tillämpningar av datateknik ingå i produkter och utgöra medel att öka försäljning av andra produkter, t. ex. i form av systemleveranser till industri- och anläggningsprojekt.

Samstämmiga uppgifter talar enligt industriministern för att de ledande industriländerna i ökad omfattning kommer att besluta om ytterligare kraftfulla åtgärder inom datateknik- och elektronikområdet. Utskottet anser liksom regeringen att denna utveckling måste följas och åtgärder vidtas som bevarar och stärker den svenska konkurrenskraften på data- och elektronikområdet. De specifika förslag om industripolitiska åtgärder som framförs i olika motioner återkommer utskottet till i det följande.

Ett ämne som särskilt tas upp såväl i propositionen som i den socialdemokratiska partimotionen är den framtida bevakningen av datafrågorna i industripolitiken.

Hösten 1978 uppdrog regeringen åt statens industriverk att i samarbete med styrelsen för teknisk utveckling (STU) utreda den svenska elektronikindustrins nuläge och utvecklingsmöjligheter. Uppdraget omfattade en rad frågor som delvis var skilda från varandra. Utredningsarbetet har därför successivt redovisats i form av delrapporter.

I rapporten (SIND 1981: 5) "Elektronikindustrin i Sverige. Del 7. Utvecklingsmöjligheter och utvecklingskrav till 1990" ges en sammanfattning av industriverkets syn på det angivna ämnet. Rapporten uppehåller sig främst vid frågor om tillväxtpotential och tillväxthinder. Den utgör en sammanfattning av verkets erfarenheter och tidigare rapporter och summerar vad som redan under utredningsarbetets gång har genomförts av viktigare expansionsfrämjande åtgärder. Rapporten remissbehandlas f. n. Utskottet kommer i det följande att ta upp delar av rapporten i samband med behandlingen av olika motioner. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att industriverket i rapporten bl. a. har föreslagit att verket skall få mandat att organisera en verksamhet baserad på av verket föreslagna insatser på elektronikområdet. I de tidigare nämnda direktiven sägs bl. a. att den fortlöpande bevakningen av elektronikindustrin bör ske vid industriverket.

Av propositionen framgår som nämnts att data- och elektronikkommitténs kvarvarande arbetsuppgifter kommer att ta omkring ett år i anspråk. Utskottet noterar att regeringen avser att återkomma till frågan om hur den informationsbas som kommittén representerar skall finnas tillgänglig i ett mera långsiktigt perspektiv. Denna informationsbas är enligt utskottets uppfattning av stort värde.

Utskottet vill betona vikten av att det skapas effektiva former för en kontinuerlig hantering av frågan om datapolitik och industriell utveckling. Ett samordnande ansvar inom detta område bör vara en viktig uppgift för något centralt industripolitiskt organ. Utskottet förutsätter att den utred-

ning som ser över industriverkets verksamhet söker klarlägga var i den industripolitiska organisationen ett sådant samordnande ansvar för data- och elektronikfrågor inom det industripolitiska området bör ligga.

Utskottet vill också erinra om att industriverkets nyss nämnda förslag är föremål för remissbehandling. Detta förslag och remissynpunkterna därpå bör givetvis uppmärksammas i de fortsatta övervägandena om statens industriverks roll inom data- och elektronikområdet.

Det finns mot bakgrund av vad utskottet här har anfört inte anledning för riksdagen att uttala sig för någon ny utredning om den framtida dataindustrin, vilket krävs i motion 1981/82: 2409 (vpk). Motionsyrkandet avstyrks således.

De i motion 1981/82: 816 (s) framförda förslagen har bl. a. anknytning till några avsnitt i propositionen som behandlas av andra utskott. I bilaga 1 (s. 26) återges rekommendationer som har utarbetats i datadelegationens kansli såvitt gäller sysselsättning och regional utveckling. Dessa avsnitt kommenteras av föredragande statsrådet (s. 27 f.). Finansutskottet behandlar denna del av propositionen i betänkandet FiU 1981/82: 34.

I bilaga 4 (s. 21) tas frågan om användningen av s. k. hemterminaler upp. Denna del av propositionen behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkandet AU 1981/82: 15. I samma betänkande behandlas vissa frågor om datateknikens konsekvenser för arbetsmarknadspolitiken.

Vidare studerar dataeffektutredningen (A 1978: 05) datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö. Datadelegationen har för övrigt bl. a. till uppgift att följa utvecklingen på dataområdet och föreslå åtgärder för att garantera en positiv utveckling av datoranvändningen i samhället under demokratisk styrning och kontroll.

Som framgår av vad utskottet här har anfört behandlas sysselsättningsaspekterna när det gäller data- och mikroelektronikens utveckling i flera olika sammanhang. Enligt utskottets mening är en utgångspunkt för datateknikens och elektronikens användning i vårt samhälle att datateknikens fördelar måste utnyttjas för att utveckla produktionen så att sysselsättningen kan upprätthållas. Datatekniken skall också utnyttjas för att underlätta en jämnare regional spridning av sysselsättningen. Med vad utskottet här har anfört anser utskottet att motion 1981/82: 816 (s) till viss del blir tillgodosedd. Något särskilt uttalande från riksdagen anser utskottet inte vara erforderligt i detta ämne.

Verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centraler

På grundval av ett förslag från data- och elektronikkommittén föreslås i propositionen (bilaga 5 s. 6 f.) dels att regionala verkstadstekniska utvecklingscentra skall inrättas på vissa orter med teknisk högskola, dels att s. k. CAD/CAM-centraler skall byggas upp.

De verkstadstekniska utvecklingscentra avses bilda en länk mellan högskoleforskningen och den praktiska industriella verksamheten. Fem huvuduppgifter anges för dessa utvecklingscentra, nämligen (1) att samordna och komplettera högskoleforskningen, (2) att främja forskningssamverkan mellan högskolor och industri, (3) att främja industriellt utvecklingsarbete, (4) att främja teknikspridning, (5) att bedriva teknikbevakning och teknikvärdering.

Mot bakgrund av bl. a. betydelsen av att kvalificerad personal blir tillgänglig menar industriministern att det är nödvändigt att både begränsa och koncentrera insatserna. Således föreslås i propositionen att uppbygandet av verkstadstekniska utvecklingscentra skall begränsas till Linköping, Stockholm och Göteborg. Organisatoriskt föreslås att dessa utvecklingscentra byggs upp kring Institutet för verkstadsteknisk forskning (bilaga 5 s. 6).

Ett teknikområde som snabbt håller på att få mycket stor betydelse för svensk verkstadsindustri är CAD/CAM, framhålls det i propositionen. I datorstyrda konstruktionssystem, CAD-system (Computer Aided Design), utnyttjas datorer för att rationalisera olika faser av rit- och konstruktionsarbetet. Med CAM avses datorstyrd beredning (Computer Aided Manufacturing). Begreppet beredning innefattar alla arbetsmoment som ligger mellan konstruktionsarbetet och tillverkningen.

I data- och elektronikkommitténs förslag sägs att en första uppgift för de verkstadstekniska utvecklingscentra skall vara att i samarbete med högskolorna inrätta regionala s. k. CAD/CAM-centraler. Enligt propositionen (bilaga 5 s. 8) bör CAD/CAM-centraler i första hand byggas upp på de högskoleorter där man redan nu bedriver avancerad forskning och utveckling inom området. CAD/CAM-centralernas uppgifter skulle vara att etablera forskningssamverkan mellan industrin och högskolan, bedriva industriellt utvecklings- och anpassningsarbete och genomföra olika teknikspridningsinsatser.

Med hänvisning till svårigheter att i inledningsskedet skaffa kvalificerad personal föreslår regeringen att CAD/CAM-centraler inrättas endast i Stockholm och Linköping. Med stöd av STU bedrivs där redan forskning och utveckling inom området, främst vid tekniska högskolan i Stockholm och vid Linköpings universitets tekniska fakultet.

Hur den organisatoriska anknytningen till Institutet för verkstadsteknisk forskning av de verkstadstekniska utvecklingscentra och av CAD/CAM-centralerna i detalj skall se ut är det enligt propositionen för tidigt att avgöra; detta skulle det få ankomma på regeringen att bestämma. Institutet för verkstadsteknisk forskning är en självständig juridisk person, och det behövs förhandlingar mellan huvudmännen om anknytningen till institutet och om finansieringsfrågor m. m. Av propositionen framgår att industriministern avser att föreslå regeringen att ge STU i uppdrag att dels inleda sådana förhandlingar med syfte att få fram ett förslag till organisation för

verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centraler i enlighet med vad industriministern har förordat, dels ansvarar för de praktiska arrangemang som uppbyggnaden av de nämnda centra medför. Förhandlingarna skulle också avse industrins finansiella medverkan.

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408 sägs beträffande verkstadstekniska utvecklingscentra att det bör vara möjligt att gå längre än som anges i propositionen. Motionärerna föreslår därför att sådana utvecklingscentra inrättas även i Lund och Luleå. Den takt i vilken utbyggnaden sker och den organisatoriska ram som läggs fast måste dock bestämmas utifrån bl. a. tillgången på kvalificerad personal, anför motionärerna. De uttalar också att det bör vara en ambition att utöka antalet CAD/CAM-centraler så snart detta bedöms vara rimligt med hänsyn till personaltillgången. De ser det som särskilt angeläget att CAD/CAM-tekniken på olika sätt sprids till företagen. STU föreslås få i uppdrag att i samarbete med industriverket undersöka förutsättningarna för att etablera decentraliserade CAD- eller CAD/CAM-enheter för en spridning av tekniken till mindre och medelstora företag. Motionärerna föreslår att riksdagen skall uttala sig för detta.

I motion 1981/82: 2407 (m) föreslås att ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum skall inrättas vid Lunds universitets tekniska fakultet. Motionärerna hänvisar bl. a. till den verksamhet som bedrivs inom elektronikgruppen i Lund och till de övriga engagemang på det data- och elektroniktekniska området som finns vid den tekniska fakulteten i Lund. Från Lunds universitets sida har man i samband med utskottsbehandlingen lämnat närmare upplysningar på denna punkt och understrukit önskemålet om att ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum skall komma till stånd även i Lund.

Utskottet behandlar här först förslagen beträffande verkstadstekniska utvecklingscentra. Utskottet delar den uppfattning som har kommit till uttryck i såväl propositionen som i här aktuella motioner att sådana centra kan komma att utgöra en viktig länk mellan högskoleforskningen och den praktiska industriella verksamheten. Den takt i vilken utbyggnaden av utvecklingscentra skall ske bör påverkas av möjligheterna att få tillgång till kvalificerad personal.

Regeringens förslag om inrättande av utvecklingscentra i Linköping, Stockholm och Göteborg får ses som en första etapp. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att regeringen i proposition 1981/82: 113 (s. 163) har anmält sin avsikt att en filial till Institutet för verkstadsteknisk forskning skall byggas upp i Luleå med hjälp av medel från den medelsram för sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län som föreslås i nämnda proposition. En sådan åtgärd skulle till viss del tillgodose önskemål i den socialdemokratiska partimotionen. Så snart förutsättningar föreligger bör ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum inrättas även i Lund. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd. Därigenom

tillgodoses motion 1981/82: 2408 (s) i ifrågavarande del och motion 1981/82: 2407 (m).

Utskottet ser positivt på förslaget i propositionen om att CAD/CAM-centraler skall inrättas i Stockholm och Linköping. CAD/CAM-tekniken torde komma att få stor betydelse för den produktionstekniska utvecklingen under 1980-talet. Såsom utskottet har uttalat beträffande de verkstadstekniska utvecklingscentra är det av vikt att man vid utbyggnaden av CAD/CAM-centralerna beaktar möjligheterna att skaffa kvalificerad personal. Ytterligare erfarenheter torde erfordras innan fler sådana centraler inrättas. Utskottet förutsätter att regeringen genom STU och statens industriverk undersöker möjligheterna till en spridning av CAD/CAM-tekniken till mindre och medelstora företag.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda inte att det erfordras något riksdagens initiativ till inrättande av decentraliserade CAD/CAM-enheter, såsom föreslås i den socialdemokratiska partimotionen. Denna avstyrks således i här aktuell del.

Utskottet behandlar i ett följande avsnitt frågan om hur utbyggnaden av verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centraler skall finansieras. Vad som i övrigt anförts i det nu berörda avsnittet i propositionen föranleder inte utskottet till några ytterligare kommentarer.

Produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin

I propositionen föreslås (bilaga 5 s. 9) att ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin skall inrättas med det syfte som har angivits av data- och elektronikkommittén.

Syftet är alltså att öka effektiviteten vid utvecklingen och användningen av datorstödda tillämpningar och att stödja de olika branschernas kunskapsuppbyggnad. Centret avses verka som en förmedlande länk mellan högskolor, branschforskningsinstitut och industri på områden som är eller med viss komplettering och anpassning kan bli generellt tillämpbara. Organisatoriskt föreslås att centret skall vara en självständig, kollektivt finansierad organisation.

Det framgår av propositionen att regeringen anser att organisationsfrågan bör övervägas ytterligare. En anknytning till bl. a. Svenska träforskningsinstitutet kan enligt industriministern diskuteras. Han anmäler sin avsikt att föreslå regeringen att uppdra åt STU att ta upp förhandlingar med berörda organ och i samarbete med dem utarbeta förslag till en för centret lämplig lokalisering, organisation, finansiering m. m.

I motion 1981/82: 2401 (s) sågs att de positiva förutsättningar som finns inom Uppsala högskoleregion bör beaktas när det första produktionstekniska utvecklingscentret byggs upp för processindustrin. I denna region, som omfattar Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län, finns, anför motionärerna, vid universitetet i

Uppsala en betydande del av landets kunnande inom elektronikens och dator teknikens områden. Vidare finns flera av de mest erfarna industrierna, av vilka ASEA och Sandvik AB är de främsta exemplen. Inom regionen har redan ett samarbete börjat etableras mellan högskola och näringsliv. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna att ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin skall förläggas till Uppsala högskoleregion och bygga på det samarbete som redan har påbörjats.

Utskottet delar regeringens uppfattning att organisationsfrågan behöver övervägas ytterligare. Det finns enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att nu uttala sig om den lämpligaste lokaliseringen av ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin. Motion 1981/82: 2401 (s) avstyrks således.

Utskottet behandlar i det följande avsnittet frågan om medelsbehov för arbetet med utvecklingscentrets lokalisering, organisation m. m. Vad som i övrigt anförs om denna institution i propositionen (bilaga 5 s. 9) föranleder inga kommentarer från utskottets sida.

Resursfrågor

I propositionen beräknas medelsbehovet för verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centraler till 14 milj. kr. för budgetåret 1982/83. Medlen avses täcka viss utrustning samt löner för ett tiotal personer under det första året. I Stockholm och Göteborg finns redan sektioner av Institutet för verkstadsteknisk forskning. Industriministern förordar därför att de medel som nu ställs till förfogande till övervägande del skall destineras till uppbyggnad av ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum i Linköping.

Fördelningen av resurser mellan CAD/CAM-centraler och verkstadstekniska utvecklingscentra bör enligt industriministern bedömas av Institutet för verkstadsteknisk forskning. Utrustningsinvesteringarna vid CAD/CAM-centralerna föreslås delfinansieras av högskolan. För budgetåret 1982/83 beräknas medelsbehovet för arbetet med lokalisering, organisation m. m. för ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin till 1 milj. kr. För här angivna ändamål föreslår regeringen således att riksdagen för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 15 milj. kr.

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408 begärs att 10 milj. kr. utöver det belopp som regeringen har föreslagit skall anslås för dels en utbyggnad av verkstadstekniska utvecklingscentra i enlighet med vad som anförs i motionen, dels förberedelsearbete för uppbyggnad av decentraliserade CAD/CAM-enheter (se s. 11).

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1981/82: 2409 att riksdagen skall avslå regeringens förslag om medelstilldelning för det här aktuella ändamålet. Motionärerna säger att riskerna med den typ av organ som regeringen föreslår är betydande. I stället för att bli till hjälp för små och

medelstora företag är det sannolikt att dessa utvecklingscentra enbart kommer att stå till tjänst för storföretagen, anför de. Forskning och utveckling vid högskolorna kommer vidare sannolikt att i än högre grad styras av den etablerade storindustrin. En viss försiktighet och avvaktande hållning visavi CAD/CAM-tekniken är också nödvändig, menar motionärerna.

Utskottet har inga erinringar mot vad som anförs i propositionen (bilaga 5 s. 9) om medelstilldelning för inrättande av verkstadstekniska utvecklingscentra och CAD/CAM-centraler och för arbetet med ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustrin. Regeringens förslag är enligt utskottets uppfattning väl avvägt med hänsyn till det avsedda ändamålet. Några ytterligare resurser utöver vad regeringen har föreslagit anser utskottet således inte vara erforderliga under nästkommande budgetår. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag att 15 milj. kr. skall anvisas för detta ändamål under budgetåret 1982/83. Därav följer att utskottet avstyrker motion 1981/82: 2408 (s) i här aktuell del. Av det anförda framgår också att utskottet avstyrker motion 1981/82: 2409 (vpk) i nu behandlad del.

Anslaget bör enligt utskottets mening rubriceras Stöd till visst produktionstekniskt utvecklingsarbete, m. m.

Utveckling av viss teknologi

Styrelsen för teknisk utveckling har, sägs i den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408, en viktig roll vad gäller möjligheterna att få till stånd vissa av de tekniska utvecklingsprojekt som är nödvändiga för att nå den eftersträlvade industriella tillväxten på dator- och elektronikområdet.

Motionärerna anger tre delområden inom vilka STU enligt deras mening bör svara för mer direkta insatser. Det gäller utvecklingen av dels givarteknologi, dels optoelektronik, dels s. k. semicustomdesign-teknik inom halvledarområdet.

Beträffande givarteknologi erinrar motionärerna om att STU f. n. arbetar med en särskild rapport inom detta område. De föreslår att STU skall ges i uppdrag att i anslutning till att rapporten färdigställs lämna förslag till hur resurser skall omprioriteras till detta område och beräkna vilka ytterligare resurstillskott som kan erfordras för att tillgodose vissa minimibehov.

Optoelektroniken utgör ett framtida teknologiskt expansområde inom data- och elektronikområdet av mycket stor omfattning, anför det vidare i motionen. Den inhemska basen på detta område borde breddas, med sikte på en större industriell verksamhet vid 1980-talets slut.

Mot den angivna bakgrunden föreslår motionärerna att riksdagen av regeringen skall begära förslag till hur detta mål skall kunna nås. Regeringen föreslås också redovisa en bedömning av vilka typer av utvecklingspro-

jekt som är mest angelägna och ange vilka åtgärder som kan vidtas för att sprida en större kännedom om optoelektronikens potential utanför den snäva krets av företag som i dag är aktiva på området.

I fråga om semicustomdesign-tekniken anför motionärerna att staten via STU bör medverka till att denna typ av teknik utvecklas inom landet. En lämplig väg skulle vara att STU får möjlighet att bidra till finansieringen av grundläggande konstruktionsarbete. Det statliga bidraget bör enligt motionärerna utgöra högst hälften av totalkostnaden för grundutvecklingen. De föreslår att 5 milj. kr. skall anvisas för detta ändamål.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att en stor del av statens stöd till teknisk forskning och utveckling i samhälle och näringsliv kanaliseras genom STU. Riksdagen beslutade våren 1981 om riktlinjer beträffande omfattningen och genomförandet av verksamheten vid STU (prop. 1980/81:130, NU 1980/81:64, rskr 1980/81:425). Enligt dessa riktlinjer skulle sammanlagt 1 774 milj. kr. satsas på STU:s stöd till forskning och utveckling under treårsperioden 1981/82–1983/84. En betydande del av denna satsning avser s. k. prioriterade områden. Till dessa områden hör elektronik och datateknik. En annan viktig del av STU:s insatser görs i form av ramprogram för kunskapsutveckling. Ett av ramprogrammen avser elektronik och elektrooptisk komponentteknologi och ett annat är datorstödd konstruktion och tillverkning. STU genomför f. n. en utredning om utvecklingstrender m. m. inom givartekniken. Utredningen beräknas bli klar under sommaren 1982. Utskottet har erfarit att STU med den nämnda utredningen som bas avser att planera ett forsknings- och tillämpningsprogram i samråd med branschorgan och den mättekniska industrin. Ett förslag till en sådan plan kommer att redovisas i STU:s nästa treårsplan. F. n. stöder STU delområdet givarteknik bl. a. inom ramen för sitt stöd till grundläggande teknikutveckling och tillämpad teknikutveckling.

Utskottet vill betona att utvecklingen av givarteknologin är av stor betydelse. Som framgår av vad utskottet här har redovisat ägnar STU denna utveckling en betydande uppmärksamhet. Med hänsyn till bl. a. det pågående arbetet inom STU på detta område och de planer som STU har aviserat ser utskottet inte anledning för riksdagen att göra något uttalande med den innebörd som föreslås i motion 1981/82:2408 (s). Utskottet förutsätter därvid att regeringen följer dessa frågor. I den mån ytterligare resurser visar sig erforderliga för ändamålet utgår utskottet ifrån att regeringen återkommer till riksdagen med förslag. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet ifrågasvarande motionsyrkande.

STU:s stöd till elektrooptik och optik lämnas bl. a. inom ramprogrammet Elektronisk och elektrooptisk komponentteknologi. För budgetåret 1982/83 räknar STU med att inom ramprogrammet satsa drygt 13 milj. kr. på detta område. Häri ingår ett kollektivt ramprogram för optisk forskning. Intressentkretsen för det sistnämnda programmet har breddats under den nuvarande avtalsperioden. Antalet industriella intressenter i Stiftelsen för

optisk forskning har utvidgats från tre till 26. En översyn av ramprogrammet görs f. n. av datadelegationen på uppdrag av industridepartementet.

Utskottet har erfarit att svenska industriföretag under senare år har tagit upp en dialog med STU rörande ett antal större projekt inom elektrooptiken. Det gäller såväl kunskapsutveckling som införande av ny produktionsteknik. STU anser sig emellertid f. n. inte ha tillräckliga resurser för att kunna medverka till att dessa projekt kan startas. Däremot finns utrymme för ett antal mindre projekt. Ytterligare planer på insatser inom detta område bearbetas av STU i en studie av optoelektronikens utvecklingstrender. Denna studie kommer att publiceras under år 1982.

Som framgår av vad utskottet här har redovisat pågår inom ramen för bl. a. STU:s verksamhet olika aktiviteter i syfte att stimulera utvecklingen inom optoelektroniken. Denna tillhör STU:s prioriterade områden. Även framdeles torde detta viktiga område böra få hög prioritet. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen och att berörda organ framför förslag om olika angelägna utvecklingsprojekt. Utskottet anser sammanfattningsvis att syftet med motionen i denna del kan tillgodoses utan något uttalande i frågan från riksdagen. Motion 1981/82: 2408 (s) avstyrks således i här behandlad del.

Med semicustomdesign-teknik avses en metod att förena de helt kundanpassade mikroelektroniska kretsarnas egenskaper – att vara inriktade på specifika behov och att rymmas på mycket liten yta – med fördelarna hos massproducerade standardkretsar, bl. a. ett lågt pris (se SIND 1979: 7 s. 46 f.).

Enligt vad utskottet har inhämtat har under ett antal år kontakter förevarit mellan STU och vissa industriföretag i syfte att utveckla denna teknik. Kontakterna har avsatt endast begränsade resultat.

Utskottet anser att det finns förutsättningar för att ytterligare kontakter kan tas inom detta område med det nämnda syftet. Inom ramen för tillgängliga resurser bör såväl STU som Industrifonden kunna stå öppna för fler sådana initiativ. Utskottet anser inte att några ytterligare medel nu bör anvisas för detta ändamål. Motionsyrkandet i detta ämne avstyrks sålunda.

I moderata samlingspartiets partimotion 1981/82: 2399 begärs att regeringen skall lämna förslag till åtgärder syftande till att undanröja utvecklingshämmande faktorer på data- och elektronikområdet.

Motionärerna hänvisar bl. a. till att statens industriverk i en tidigare (s. 9) nämnd rapport (SIND 1981: 5) har analyserat utvecklingsmöjligheter och utvecklingskrav för svensk elektronikindustri fram till år 1990. I rapporten pekas bl. a. på vissa utvecklingshämmande faktorer och ges exempel på åtgärder som bör vidtas för att underlätta den pågående expansionen i denna bransch. Enligt motionärerna bör regeringen granska de frågor som har tagits upp i rapporten och återkomma till riksdagen med förslag syftande till att stimulera utvecklingen inom ”den för svenskt näringsliv utomordentligt viktiga elektronikindustrin”.

I den nämnda rapporten framhåller industriverket att tillväxtpotentialen i den svenska elektronikindustrin är mycket stor. Olika problem och hinder medverkar till att försvåra tillväxten och reducera den omfattning som elektronikindustrins produktion har möjlighet att nå till år 1990. Ytterst bestämmande är enligt rapporten de trösklar och begränsningar som marknaden själv ställer upp. Mycket av detta är inte påverkbart från vare sig företagens eller statens sida utan mycket stora resursuppoftningar. Påverkbara är emellertid en rad inhemska institutionella och andra förutsättningar för elektronikindustrins tillväxt.

Industriverket ser tre typer av problem eller expansionshinder som viktiga inslag i den inhemska elektronikindustrins utveckling under 1980-talet. För det första rör det sig om genuina expansionshinder avseende teknisk kompetens, arbetskraft, komponenttillgång och institutionella förhållanden. För det andra uppstår sysselsättningsproblem i expansiv produktion, t. ex. beroende på sjunkande arbetsinnehåll eller växande krav på lokal produktion på nya marknader. För det tredje finns sysselsättningsproblemen vid krympande produktion, t. ex. TV-produktion. Härutöver hänvisar industriverket till kravet på bredare regional forskning och utveckling och service samt det radikalt ökande utlandsberoendet.

Verket drar i rapporten vissa slutsatser som innebär krav på institutionella och andra förändringar på olika områden. I punktform kan slutsatserna sammanfattas på följande sätt:

- Ytterligare stöd till basteknologisk forskning
  - Åtgärder för ökad teknikimport
  - Stöd till små elektronikföretag
  - Förbättrade förbindelser mellan tillverkare och användare
  - Effektivisering av den kommunala upphandlingen
  - Förbättrade expansionsvillkor inom televerkets monopolområde
  - Insatser för utbildning och regional utveckling
  - Industriell omställning
  - Åtgärder på handelspolitikens och försörjningsberedskapens områden
- Utredningsrapporten remissbehandlas f. n.

Det synes uppenbart att statens industriverk i sin rapport tar upp frågor som är av stor betydelse för den svenska elektronikindustrins utveckling. Utskottet förutsätter att regeringen efter avslutad remissbehandling och på grundval av utredningens analys samt remissinstansernas synpunkter tar initiativ till åtgärder som bedöms vara lämpliga för att stimulera elektronikindustrin. Motionen blir då i denna del i allt väsentligt tillgodosedd.

Någon särskild framställning till regeringen på grundval av motion 1981/82: 2399 (m) finner utskottet inte erforderlig.

Försörjningspolitiska åtgärder

Den expanderande data- och elektronikanvändningen leder till försörjningsproblem av såväl fysisk som teknologisk natur, hävdas det i den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408.

De fysiska försörjningsproblemen har enligt motionärerna tre grundläggande orsaker. Sverige är i mycket hög grad importberoende. Halvledarkomponenternas karaktär gör dem till mycket strategiska produkter i den internationella handeln och politiken. Att starta en fungerande storskalig produktion medför mycket höga kostnader och stora svårigheter.

Den relativt ringa omfattningen av inhemsk halvledarindustri kan i växande omfattning komma att göra det nödvändigt för enskilda användare att gå utanför Sveriges gränser för att upphandla specialkretsar, uttalar motionärerna. Detta innebär en risk för ett utflöde av inhemsk systemkunskap, vilket resulterar i ett teknologiskt försörjningsproblem.

Motionärerna föreslår att regeringen ger i uppdrag åt statens industriverk att i samarbete med kommerskollegium, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, STU samt användande och tillverkande företag snarast utarbeta ett konkret beslutsunderlag för åtgärder som syftar till ett godtagbart nationellt fysiskt och teknologiskt oberoende på halvledarområdet.

Också i motion 1981/82: 1949 (m) anläggs försörjningspolitiska aspekter på den svenska elektronikindustrin. Motionären uttalar att ett embryo till svensk komponentindustri borde tillskapas för att det skall bli möjligt att möta långvariga krissituationer. Det viktigaste skälet till att en sådan första början till komponentindustri bör komma till stånd är att den skall kunna utvecklas i en krissituation, säger motionären. De begär en utredning av denna fråga.

Den svenska halvledarproducerande industrin domineras helt av ASEA- och Ericsson-koncernerna. Dessa är inbördes i stort sett jämbördiga i omfattning. Tillsammans svarade de år 1978 för 73% av den svenska produktionen av diskreta och integrerade halvledarkomponenter.

Det i Ericsson-koncernen ingående AB Rifa är den största tillverkaren av halvledarkomponenter i landet. Dessa utgörs i huvudsak av fullständigt integrerade halvledarkretsar (monoliter) och hybridkretsar. Tillverkningen av integrerade kretsar avser till största delen kundspecifika kretsar för industriell elektronik och telekommunikation. Hybridkretstillverkningen avser likaså starkt kundanpassade produkter, dock med ett något vidare användningsområde.

ASEA-koncernen bedriver halvledartillverkning dels inom moderbolagets elektroniksektor i Västerås, dels vid dotterbolaget ASEA-Hafo AB i Järfälla. ASEA:s halvledarproduktion avser s. k. tyristorkretsar för kraftöverföring och kraftstyrningsändamål inom industri, transport och kraftproduktion. Verksamheten har en betydande omfattning.

ASEA-Hafo är den andra av landets två tillverkare av fullständigt inte-

grerade halvledarkomponenter. Inom området integrerade kretsar är detta företag helt inriktat på kundanpassad produktion.

Den svenska elektronikindustrins betydelse har uppmärksammats i proposition 1981/82: 102 om säkerhets- och försvarspolitikerna samt totalförsvarets fortsatta utveckling. Där sägs bl. a. följande (bilaga 2 s. 127):

Den vapentekniska utvecklingen medför ett ökat behov av försvarsmateriel som utvecklas och produceras inom elektronikindustrin. Denna industri har i de flesta fall inte de kontinuitetsproblem, som många andra industrier inom försvarsektorn har, beroende på en starkare anknytning till civila produkter. Det är i många fall både lönsamt och kostnadseffektivt att vid utveckling av denna materiel särskilt anpassa den till våra speciella förhållanden. Detta gäller inte minst mjukvaran. Den ökande roll telekrigföringen får gör det dessutom väsentligt att målsökare, stridslednings- och radarsystem m. m. kan ges en utformning som tar största möjliga hänsyn till våra speciella förutsättningar. Behovet av modernisering avser i hög grad just dessa system. Mot denna bakgrund är det av stor vikt att svensk elektronikindustri har kompetens och är konkurrenskraftig på försvarsområdet. Svensk elektronikindustri bör därför prioriteras, framför allt när det gäller anskaffningen av system- och mjukvara till försvaret. Tillverkningen av vissa väsentliga komponenter bör också uppmärksammas.

Inom ramen för ett av STU:s ramprogram pågår en begränsad uppbyggnad av komponentfaciliteter vid vissa högskolor. De försörjningspolitiska aspekterna ägnas uppmärksamhet i den av statens industriverk utarbetade utredningsrapport om elektronikindustrin i Sverige som utskottet i det föregående har redogjort för. Denna fråga är enligt utskottets mening av stor vikt.

Utskottet finner det angeläget att ett beslutsunderlag utarbetas för åtgärder som syftar till ett godtagbart nationellt fysiskt och teknologiskt oberoende på halvledarområdet. Detta beslutsunderlag bör omfatta dels frågor förknippade med en egen produktion, dels lagringsfrågor, dels frågor som gäller lösningar via det internationella handelsmönstret. Underlaget bör avse förhållanden och krav som förutses omkring år 1990. Lösningar på nordisk basis bör särstuderas. Regeringen bör ombesörja att ett dylikt beslutsunderlag utarbetas av berörda myndigheter och i samarbete med användande och tillverkande företag. Bland myndigheter m. m. som kan komma att beröras av detta arbete vill utskottet nämna statens industriverk, STU, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, kommerskollegium, datadelegationen (B 1980: 03) och sårbarhetsutredningen (Fö 1981: 02). Det bör ankomma på regeringen att dra upp de närmare riktlinjerna för arbetet. Någon särskild utredning om "ett embryo till en komponentindustri i Sverige" synes inte erforderlig.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd. Därigenom tillgodoses önskemålet i motion 1981/82: 2408 (s) i ifrågasvarande del och motion 1981/82: 1949 (m) till viss del.

Datorstödd produktionsteknik

Informationskampanjer

Data- och elektronikkommittén har i sitt betänkande (SOU 1981:59) Datateknik i industriproduktionen föreslagit informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik. Förslaget går ut på att de regionala utvecklingsfonderna och statens industriverk tillsammans med branschforskningsinstituterna skulle genomföra en informationskampanj riktad mot mindre och medelstora företag. Genom en viss subventionering av kostnaderna skulle företagen stimuleras att knyta till sig en kvalificerad samtalspartner under en förstudiefas.

Socialdemokraterna hänvisar i sin partimotion 1981/82:2408 till detta förslag. I motionen sägs att det är angeläget att företagen på olika sätt stimuleras att undersöka möjligheterna att utnyttja tillämpningen av datateknik i den egna produktionen. Kampanjer och konsultstöd av det angivna slaget betecknas som värdefulla. Motionärerna föreslår att riksdagen för budgetåret 1982/83 skall anvisa 6 milj. kr. för detta ändamål.

Industriverket och de regionala utvecklingsfonderna har under år 1981 i samverkan med STU, näringslivsorganisationer och arbetsmarknadens parter genomfört en kampanj med syfte att stimulera och hjälpa mindre och medelstora verkstadsföretag att utnyttja mikroelektronik. Inom ramen för denna s. k. mikroelektronikkampanj har 117 kampanjträffar genomförts på 110 orter spridda över hela landet. Kampanjen har närmare beskrivits i tidskriften SIND-info (mars 1982).

Som motionärerna anför har data- och elektronikkommittén föreslagit att utvecklingsfonderna och industriverket tillsammans med branschforskningsinstituterna skall genomföra en informationskampanj riktad mot mindre och medelstora företag. Av de remissinstanser som har behandlat detta förslag ställer sig flertalet positiva till förslaget.

Utskottet finner i likhet med regeringen (bilaga 5 s. 5) att de förslag som har framförts av data- och elektronikkommittén är intressanta. Regeringens bedömning att de på grund av det statsfinansiella läget t. v. bör genomföras endast på de tidigare nämnda områdena är i överensstämmelse med utskottets uppfattning. Vissa ytterligare erfarenheter kan behöva vinnas av den mikroelektronikkampanj som har genomförts. Utskottet räknar med att regeringen tar erforderliga initiativ när förutsättningar härför föreligger.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 1981/82:2408 (s) i ifrågavarande del.

Lån för investeringar

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82:2408 erinras om att data- och elektronikkommittén i sitt tidigare nämnda betänkande (SOU 1981:59) har föreslagit att lån för utveckling av datorstödd produktionsteknik skall tillskapas för mindre och medelstora företag. Motionärerna ger

sin syn på hur riktlinjer för en dylik låneform bör utformas. De föreslår att riksdagen skall begära att regeringen under hösten 1982 återkommer med förslag om lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik i enlighet med de riktlinjer som har angivits i motionen.

Majoriteten av de remissinstanser som har behandlat data- och elektronikkommitténs förslag om inrättande av särskilda produktutvecklingslån ställer sig tveksamma eller negativa till detta förslag.

I proposition 1981/82: 118 om åtgärder för de små och medelstora företagen samt om innovationspolitikens inriktning (s. 189 f.) tar industriministern upp detta förslag från kommittén. Det framgår av propositionen att regeringen inte anser att det behövs någon ny låneform av det slag som kommittén har föreslagit. Bl. a. hänvisas till det förslag om ändrade riktlinjer för de regionala utvecklingsfondernas finansieringsverksamhet som läggs fram i samma proposition.

Utskottet delar den uppfattning i detta ämne som regeringen gett uttryck för i proposition 1981/82: 118.

I konsekvens med vad utskottet tidigare har anfört om de begränsade möjligheterna att nu genomföra data- och elektronikkommitténs förslag och i överensstämmelse med vad som har förordats i proposition 1981/82: 118 anser utskottet sålunda inte att riksdagen skall uttala sig för någon ny låneform för investeringar i datorstödd produktionsteknik. Av det sagda framgår att utskottet avstyrker motion 1981/82: 2408 (s) i denna del.

Kursverksamhet

För mindre och medelstora företag bedriver Stiftelsen Institutet för företagsutveckling (SIFU) en viktig utbildningsverksamhet inom datateknik, elektronik och produktionsteknik, anförs det i den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408.

Datateknikens och produktionsteknikens snabba utveckling medför allt större fortbildningsbehov. Det är därför, menar motionärerna, viktigt att SIFU får resurser att som ett komplement till den företagsinterna utbildningen tillgodose dessa behov.

Om utbildningsverksamheten skall hålla hög kvalitet krävs omfattande investeringar i utrustning samt kontinuerlig kursförnyelse. För att SIFU skall nå ut till en bred bas av mindre och medelstora företag krävs också informationsinsatser och viss konsultverksamhet. För detta erfordras grundinvesteringar som enligt motionärerna inte skall finansieras med kursavgifter.

Mot den angivna bakgrunden föreslår socialdemokraterna att SIFU skall ges i uppdrag att bygga ut kursverksamheten i datorstödd produktionsteknik dels inom det verkstadstekniska området, dels inom det elektrotekniska området. För budgetåret 1982/83 skulle riksdagen anvisa 5 milj. kr. för denna verksamhet.

SIFU:s roll vad gäller utbildningsverksamhet inom datateknik, elektro-

nik och produktionsteknik har poängterats av bl. a. data- och elektronik-kommittén och statens industriverk. Förslag har framförts om ökade statliga insatser på detta område.

Utskottet vill för sin del understryka betydelsen av en väl fungerande kursverksamhet i datorstödd produktionsteknik.

Regeringen har i förra årets budgetproposition (bilaga 17 s. 50) räknat med att SIFU inom ramen för sina resurser under de närmaste åren kan ge ökade resurser vad beträffar fortbildning på elektronikområdet.

Några ytterligare budgetmedel för detta ändamål anser utskottet inte böra avsättas f. n. med hänsyn till det statsfinansiella läget. Utskottet avstyrker sålunda det här aktuella motionsyrkandet.

Konsekvenser av bankdatoriseringen

Den fortsatta datoriseringen inom bankerna kan göra det möjligt att rationalisera bort närmare 10 000 bankanställda fram till år 1990, sägs det i motion 1981/82:620 (c). Detta går framför allt ut över deltidsarbetande kvinnor som saknar kvalificerad utbildning. Motionären vill att regeringen skall lägga fram förslag till lösning av detta sysselsättningsproblem. Hon rekommenderar att "kreditinstitutens" – dvs. finansbolagens – verksamheter, såsom kreditkorts rörelse och leasing, skall överföras till bankerna och därigenom också bli underkastade reglering från bankinspektionens sida.

Utskottet vill först framhålla att även finansbolagen – enligt lagen (1980:2) om finansbolag – står under bankinspektionens tillsyn. Motionärens uppgift om möjligt sysselsättningsbortfall i bankerna under 1980-talet bestyrks av den rapport om bankdatoriseringen och dess konsekvenser som har redovisats i det föregående (s. 3). Av rapporten framgår emellertid också att den faktiska utvecklingen kan bedömas bli väsentligt mindre ogynnsam från sysselsättningssynpunkt. Enligt bankerna själva skulle ingen nämnvärd minskning av antalet arbetstillfällen behöva befaras. Den lösning som motionären tänker sig – överföring av uppgifter till bankerna från finansbolagen (som i stor utsträckning ägs av banker) – skulle uppenbarligen endast flytta det eventuella sysselsättningsbortfallet från en kategori av företag till en annan. Utskottet räknar med att berörda parter – i första hand bankerna och de anställdas organisationer – ägnar uppmärksamhet åt bankdatoriseringens effekter. Motionen avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *industripolitiska åtgärder på dataområdet, m. m.* att riksdagen avslår motion 1981/82:816 och motion 1981/82:2409 yrkande 2.

2. beträffande *verkstadstekniska utvecklingscentra*
att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 123 bilaga 5 avsnitt 2 i ifrågavarande del, motion 1981/82: 2407 och motion 1981/82: 2408 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande *decentraliserade CAD/CAM-enheter*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 4,
4. beträffande *produktionstekniskt utvecklingscentrum*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2401,
5. beträffande *medel för produktionstekniskt utvecklingsarbete*
att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 123 bilaga 5 i ifrågavarande del (förslag i avsnitt 3) samt med avslag på motion 1981/82: 2408 yrkande 5 och motion 1981/82: 2409 yrkande 1 till *Stöd till visst produktionstekniskt utvecklingsarbete, m. m.* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,
6. beträffande *utveckling av givarteknologi*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 1,
7. beträffande *utveckling inom optoelektroniken*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 2,
8. beträffande *stöd till semicustomdesign-teknik*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 3,
9. beträffande *utvecklingshämmande faktorer på datu- och elektronikområdet*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2399,
10. beträffande *försörjningspolitiska åtgärder*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 10 och med anledning av motion 1981/82: 1949 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
11. beträffande *informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 6,
12. beträffande *lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 7,
13. beträffande *kursverksamhet om datorstödd produktionsteknik*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2408 yrkande 8,
14. beträffande *datoriseringen inom bankväsendet*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 620.

Stockholm den 11 maj 1982
På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m) (mom. 1, 3, 4, 6–14), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s) (mom. 1, 3, 4, 6–14), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Lennart Pettersson (s), Hadar Cars (fp) (mom. 1, 3, 4, 6–14), Karl Björzén (m) (mom. 2, 5), Wivi-Anne Radesjö (s), Sivert Andersson (s) (mom. 1–7), Christer Eirefelt (fp) (mom. 2, 5), Per Westerberg (m) (mom. 1, 3, 4, 6–14), Sture Thun (s) (mom. 2, 5, 8–14), Ivar Franzén (c), Åke Persson (fp) (mom. 2, 5), Lennart Blom (m) (mom. 1, 3, 4, 6–14) och Tomas Salzmänn (m) (mom. 2, 5).

Reservationer

1. Industripolitiska åtgärder på dataområdet, m. m. (mom. 1)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 8 med "Utskottet ansluter" och slutar på s. 9 med "det följande" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i den socialdemokratiska partimotionens omdöme att regeringens förslag till industripolitiska åtgärder på dataområdet är så blygsamma att deras inverkan på den svenska industrins konkurrenskraft sannolikt inte kommer att kunna avläsas. I det följande kommer utskottet att ta ställning till de konkreta åtgärder som har föreslagits i här aktuella motioner. I detta sammanhang vill utskottet dock framhålla att det ställer sig bakom de fyra mål som i den socialdemokratiska partimotionen har angivits som vägledande för motionsyrkandena.

Ett mål bör sålunda vara att öka konkurrenskraften i svensk industri. Härvidlag kan datatekniken ge viktiga bidrag. Ett andra mål bör vara att åstadkomma regional utveckling och sysselsättning. I det sammanhanget anser utskottet det vara av stor betydelse att industrin stärks mer generell och att den snabba krympningen i industrisektorn som helhet bromsas. Det finns också möjligheter att via stöd till datateknik direkt stimulera utvecklingen regionalt. Ett tredje mål är att tillgodose samhällets behov av teknik. Det fjärde målet är att åstadkomma ett fysiskt och teknologiskt oberoende inom mikroelektroniken. Målen bör, såsom sägs i motionen, inte ses isolerade från samhällets mål i övrigt.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *industripolitiska åtgärder på dataområdet, m. m.* att riksdagen avslår motion 1981/82:816 och motion 1981/82:2409 yrkande 2 samt – med anledning av vad som anförs i proposition 1981/82:123 bilaga 5 avsnitt 2 i ifrågavarande del – som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Verkstadstekniska utvecklingscentra (mom. 2)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Sture Thun (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "Regeringens förslag" och slutar på s. 13 med motion 1981/82: 2407 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser dock att det, såsom anförs i den socialdemokratiska partimotionen, redan nu är möjligt att gå längre än propositionens förslag. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att regeringen i proposition 1981/82: 113 (s. 163) har anmält sin avsikt att en filial till Institutet för verkstadsteknisk forskning skall byggas upp i Luleå med hjälp av medel från den medelsram för sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län som föreslås i nämnda proposition. En sådan åtgärd skulle till viss del tillgodose önskemål i den socialdemokratiska partimotionen. Härutöver bör ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum nu inrättas även i Lund.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd. Därigenom tillgodoses motion 1981/82: 2408 (s) i ifrågavarande del och motion 1981/82: 2407 (m).

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *verkstadstekniska utvecklingscentra* att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 123 bilaga 5 avsnitt 2 i ifrågavarande del och med bifall till motion 1981/82: 2407 och motion 1981/82: 2408 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Decentraliserade CAD/CAM-enheter (mom. 3)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom regeringen att en snabb utbyggnad av CAD/CAM-centraler kan medföra svårigheter att skaffa kvalificerad personal. Detta understryks också i den socialdemokratiska partimotionen. Det bör dock vara en ambition att söka utöka antalet CAD/CAM-centraler så snart detta bedöms vara rimligt med hänsyn till personaltillgången.

Utskottet instämmer i vad som anförs i den socialdemokratiska partimotionen om att det är angeläget att CAD/CAM-tekniken på olika sätt sprids till företagen. På några orter där det finns ett brett underlag av främst mindre och medelstora verkstadsföretag bör därför ytterligare åtgärder

sättas in. Utskottet anser att regeringen bör ge STU i uppdrag att i samarbete med statens industriverk undersöka förutsättningarna för att etablera decentraliserade CAD- eller CAD/CAM-enheter för spridning av tekniken till mindre och medelstora företag. Den kunskap som finns i de industriella utvecklingscentra bör därvid kunna tas till vara. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *decentraliserade CAD/CAM-enheter*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Medel för produktionstekniskt utvecklingsarbete (mom. 5)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Sture Thun (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ytterligare resurser utöver de av regeringen föreslagna bör, i enlighet med vad som anförs i motion 1981/82: 2408 (s), anslås för utbyggnaden av verkstadstekniska utvecklingscentra och till förberedelsearbete för uppbyggnad av decentraliserade CAD/CAM-enheter. Totalt bör 25 milj. kr. anvisas för här aktuella ändamål. Frågan om industrins finansiella medverkan bör bli föremål för förhandlingar mellan huvudmännen. Utskottet tillstyrker således motion 1981/82: 2408 (s) i här aktuell del. Härav framgår att utskottet avstyrker motion 1981/82: 2409 (vpk) i nu behandlad del.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *medel för produktionstekniskt utvecklingsarbete*

att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 123 bilaga 5 i ifrågavarande del (förslag i avsnitt 3), med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 5 och med avslag på motion 1981/82: 2409 yrkande 1 till *Stöd till visst produktionstekniskt utvecklingsarbete, m. m.* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

5. Utveckling av givarteknologi (mom. 6)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "ifrågavarande motionsyrkande" bort ha följande lydelse:

Det är av stor betydelse att kunnandet inom detta viktiga område breddas inom landet och att detta kunnande samordnas. Utskottet anser det därför vara angeläget att STU ges i uppdrag att i anslutning till den nämnda utredningen lämna förslag till hur utvecklingen av givarteknologi skall kunna främjas. Utöver sådana resurser som kan omprioriteras torde det behövas ytterligare resurser för att minimibehoven inom detta område skall tillgodoses. Detta bör ges regeringen till känna genom ett uttalande av riksdagen. Genom ett sådant uttalande tillgodoses önskemålen i motion 1981/82: 2408 (s) i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *utveckling av givarteknologi*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Utveckling inom optoelektroniken (mom. 7)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Som framgår" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas bedömning att optoelektroniken utgör ett framtida teknologiskt expansionsområde inom data- och elektronikområdet av mycket stor betydelse. Den inhemska basen på detta område bör breddas. Målet bör vara en större industriell verksamhet vid 1980-talets slut. Såsom motionärerna föreslår bör riksdagen av regeringen begära förslag till hur detta mål skall kunna nås. Förslaget bör konkret belysa vilka resurser som bör avsättas för att åstadkomma en större bredd på den optiska och optoelektroniska forskningen vid högskolorna och inom industrin. Vidare bör redovisas en bedömning av vilka typer av utvecklingsprojekt som är mest angelägna samt vilka åtgärder som kan vidtas för att sprida en större kännedom om optoelektronikens potential utanför den snäva krets av företag som i dag är aktiva på området.

Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd. Motionsyrkandet tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *utveckling inom optoelektroniken*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Stöd till semicustomdesign-teknik (mom. 8)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Det framstår därför som uppenbart att ytterligare initiativ och resurser från samhällets sida erfordras för att semicustomdesign-tekniken skall utvecklas inom landet. För många mindre elektronikföretag torde möjligheter att dra nytta av denna teknik vara avgörande för möjligheterna att expandera. Som föreslås i motionen bör STU få möjlighet att bidra till finansieringen av erforderligt grundläggande konstruktionsarbete. Det statliga bidraget bör utgöra högst hälften av totalkostnaden för grundutvecklingen. Liksom motionärerna föreslår utskottet att riksdagen anslår 5 milj. kr. för ändamålet i form av ett reservationsanslag. Motion 1981/82: 2408 (s) tillstyrks alltså i nu behandlad del.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *stöd till semicustomdesign-teknik*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 3 till *Stöd till semicustomdesign-teknik* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

8. Utvecklingshämmande faktorer på data- och elektronikområdet (mom. 9)

Erik Hovhammar, Per Westerberg och Lennart Blom (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med " Någon särskild" och slutar med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det angeläget att i anslutning till den nu nämnda redovisningen för skilda åtgärder, ägnade att underlätta för svensk data- och elektronikindustri, och motion 1981/82: 2399 (m) fästa uppmärksamheten på de risker som uppstår om statsmakterna söker ställa upp mål för den tekniska utvecklingen och i förväg ange ramar för hur den skall gestalta sig. Formuleringarna i propositionen lämnar dörren öppen även för en mycket detaljerad styrning genom exempelvis förbud mot viss teknisk användning eller kraftiga restriktioner mot utvecklingen på något visst område. De skisserade åtgärderna får givetvis inte utnyttjas för att åstadkomma en dylik utveckling.

I sammanhanget bör enligt utskottets mening understrykas, att skatte- lagstiftningen bör befrämja den tekniska utvecklingen, varför varje tanke på beskattning av ny teknik, t. ex. i form av datorskatt, måste avvisas.

Riksdagen bör genom ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet här har anfört.

I övrigt vill utskottet med instämmande hänvisa till vad som anförts från moderat håll i finansutskottet vid behandlingen av de moderata partimotionerna 1981/82: 2396 och 1981/82: 2398.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *utvecklingshämmande faktorer på data- och elektronikområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1981/82:2399 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik (mom. 11)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet är ense med motionärerna om det angelägna i att företagen stimuleras att undersöka sina möjligheter att utnyttja datatekniken i produktionen. För detta ändamål är det enligt utskottets uppfattning värdefullt att kampanjer kan genomföras och att konsultstöd står till buds. Utskottet tillstyrker således motionen i denna del och föreslår att riksdagen anslår 6 milj. kr. till verksamhet av detta slag. Medlen bör anvisas i form av ett särskilt reservationsanslag.

dels att utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2408 yrkande 6 till *Bidrag till informationskampanjer om datorstödd produktionsteknik* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

10. Lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik (mom. 12)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att regeringen under hösten 1982 bör återkomma till riksdagen med förslag om lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik. Lånen bör inte ha formen av villkorlån.

Det torde vara lämpligare att staten svarar för en viss del av räntekostnaden. Eftersom syftet med lånen skall vara att uppmuntra spridning av datorstödd produktionsteknik bör de inte begränsas till enbart kostnaderna för immateriella investeringar. Beträffande låneramens storlek och administrationen i övrigt har utskottet inget att erinra mot data- och elektronikkommitténs förslag, vilket motionärerna har ställt sig bakom. Det är enligt utskottets uppfattning en fördel om lånen till datorstödd produktionsteknik kan inrymmas i eller nära samordnas med någon redan befintlig låneform. Utskottet anser att riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd och tillstyrker alltså den nu aktuella delen av motion 1981/82: 2408 (s).

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. *beträffande lån för investeringar i datorstödd produktionsteknik* att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Kursverksamhet om datorstödd produktionsteknik (mom. 13)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö och Sivert Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Regeringen har" och slutar med "aktuella motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Ytterligare insatser på detta viktiga område anser utskottet vara väl motiverade. Utskottet ställer sig sålunda bakom kravet i den socialdemokratiska partimotionen på att SIFU skall ges i uppdrag att bygga ut kursverksamheten i datorstödd produktionsteknik. Denna utbyggnad bör ske inom såväl det verkstadstekniska som det elektrotekniska området. För detta ändamål bör riksdagen till SIFU för budgetåret 1982/83 anvisa 5 milj. kr.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. *beträffande kursverksamhet om datorstödd produktionsteknik* att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2408 yrkande 8 till *Bidrag till kursverksamhet om datorstödd produktionsteknik* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr. att disponeras av Stiftelsen Institutet för företagsutveckling.

